

Souhrnná informace za rok 2009 o aktivitách realizovaných příslušnými resorty, resp. jejich výkonnými složkami, v oblasti potírání nelegálního zaměstnávání cizinců

1) MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

I. Zahraniční zaměstnanost v roce 2009

Skupina zahraničních pracovníků legálně zaměstnaných v České republice (dále jen „ČR“), která je statisticky sledována Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“), zahrnuje:

- a) **občany Evropské unie / Evropského hospodářského prostoru (dále jen „EU/EHP“) a Švýcarska a rovněž jejich rodinné příslušníky** (dle definice § 15a zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „zákon o pobytu cizinců“) **a rodinné příslušníky občanů ČR, kteří nejsou občany EU/EHP a Švýcarska.** Podle § 85 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zaměstnanosti“) **nejsou** cizí občané spadající do této skupiny pro účely zaměstnávání v ČR **považováni za cizince**,¹
- b) **cizince**, kteří jsou podle zákona o zaměstnanosti povinni mít pro výkon práce na území ČR platné **povolení k zaměstnání nebo povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání ve zvláštních případech** (dále jen „zelená karta“),
- c) **cizince**, kteří podle § 98 tohoto zákona **povolení k zaměstnání ani zelenou kartu nepotřebují.**

¹ Skupina vymezená § 85 zákona o zaměstnanosti bude v dalším textu zjednodušeně označována pouze jako „občané EU/EHP a Švýcarska,“ stejně jako v jiných materiálech MPSV. **Jako „cizinci“ pak budou označováni pouze občané třetích států.**

Ke dni 31. prosince 2009 bylo v ČR evidováno celkem 230 709 povolení k zaměstnání, zelených karet a tzv. informačních karet² (z toho 78 816 týkajících se žen)³:

- 73 663 platných povolení k zaměstnání (z toho 25 034 vydaných ženám),
- 17 680 informačních karet cizinců, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání ani zelenou kartu (z toho 8 600 informačních karet žen),
- 51 zelených karet (z toho 20 vydaných ženám),
- 139 315 informačních karet občanů EU/EHP a Švýcarska (z toho 45 162 informačních karet žen).

Z celkového počtu 73 663 platných povolení k zaměstnání bylo ke dni 31. prosince 2009:

- 27 349 platných povolení k zaměstnání pro členy družstev (tj. 37,1 %)
- 3 586 platných povolení k zaměstnání pro společníky v obchodních společnostech (tj. 4,9 %).

Následující tabulka podává přehled nejpočetnějších skupin zahraničních pracovníků legálně zaměstnaných v ČR v rozdělení podle státní příslušnosti:

² § 87 zákona o zaměstnanosti ukládá zaměstnavateli nebo fyzické či právnické osobě, k níž byli vysláni zahraniční pracovníci na základě smlouvy se zahraničním subjektem, povinnost informovat příslušný úřad práce, pokud občan EU/EHP a Švýcarska nebo cizinec, který nepotřebuje povolení k zaměstnání, nastoupí do zaměstnání nebo ho ukončí. Dojde-li ke splnění této informační povinnosti, úřad práce zaregistruje tzv. informační kartu.

³ Statistiky nesledují skutečné osoby fyzicky přítomné na území ČR, nýbrž platná povolení k zaměstnání, zelené karty a tzv. informační karty cizinců, kteří povolení k zaměstnání nepotřebují. Protože jeden cizinec může mít např. více povolení k zaměstnání, je počet povolení k zaměstnání vyšší než počet fyzických osob, k nimž se vztahují. Držitelé povolení k zaměstnání jsou jedinou statisticky sledovanou skupinou osob, ke dni 31. prosince 2009 jich bylo v ČR evidováno celkem 71 413.

Stát	Počet občanů legálně zaměstnaných v ČR ke dni 31. 12. 2009
1. Slovensko	98 192
2. Ukrajina	57 478
3. Polsko	20 278
4. Moldavsko	5 706
5. Bulharsko	4 578
6. Mongolsko	4 205
7. Rumunsko	3 780
8. Vietnam	3 670
9. Rusko	3 612
10. Německo	2 989

II. Činnost Meziresortního orgánu pro potírání nelegálního zaměstnávání cizinců (dále jen „MOPNZC“)

V průběhu roku 2009 se uskutečnilo v pořadí **20. zasedání** (3. března 2009), **21. zasedání** (22. září 2009) a **22. zasedání** (23. listopadu 2009) MOPNZC. K hlavním projednávaným tématům patřily:

- informace o **výsledcích kontrolní činnosti** příslušných orgánů v oblasti pobytu, zaměstnávání a podnikání zahraničních občanů v ČR,
- **opatření** prováděná jednotlivými členskými institucemi MOPNZC **v souvislosti s dopadem ekonomické krize** na působení zahraničních občanů v ČR,
- implementace směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES ze dne 18. června 2009 o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí,
- zavedení nového **trestného činu – neoprávněné zaměstnávání cizinců** (§ 342 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník), s účinností od 1. ledna 2010,
- zaměstnávání cizinců v **agenturách práce a družstvech**,
- nové formy obcházení zákona o zaměstnanosti zaznamenané v praxi kontrolními orgány,

- **prohlubování spolupráce** příslušných orgánů, **zefektivňování kontrolních mechanismů** a **provedení změn v nastavení systému pracovní migrace do ČR ze třetích zemí.**
- pracovní migrace do ČR z pohledu **mezinárodního srovnávacího výzkumu,**
- **mylná a zkreslená tvrzení** vztahující se k zaměstnávání cizinců v ČR, **která jsou rozšířena mezi veřejností** a s nimiž jsou členské instituce často konfrontovány, a jejich uvedení na pravou míru.

III. Kontrolní činnost úřadů práce⁴

Kontrolní útvary úřadů práce provedly v roce 2009 celkem **11 149 kontrolních akcí**, z nichž **1 898 tvořily kontroly u zaměstnavatelů, kteří zaměstnávali i zahraniční pracovníky** (tj. **17 % z celkového počtu**). V roce 2009 se tak v porovnání s rokem 2008 snížil počet všech provedených kontrol o 575 a počet kontrol u zaměstnavatelů zahraničních pracovníků o 35. (V roce 2008 bylo provedeno 11 724 kontrolních akcí, z toho 1 933 kontroly u zaměstnavatelů, kteří zaměstnávali i zahraniční pracovníky, což činilo 16,5 % z celkového počtu).

V roce 2009 bylo úřady práce **zkontrolováno celkem 19 089 zahraničních pracovníků**, z toho 6 322 žen. (V roce 2008 bylo úřady práce **zkontrolováno celkem 24 203 zahraničních pracovníků**, z toho 8 332 žen).

Ve sledovaném období podaly nejvíce podnětů ke kontrolám v oblasti zaměstnávání zahraničních pracovníků a také se těchto kontrol přímo účastnily **inspektoráty cizinecké policie a celní úřady.**

Inspektoráty cizinecké policie podaly celkem **299 podnětů ke kontrole a zúčastnily se 431 kontrolních akcí**, což představuje **15,7 % z počtu podaných podnětů a 22,7 % z počtu kontrol.**

Celní úřady podaly v roce 2009 celkem **228 podnětů ke kontrole a kontroly se účastnily v 270 případech**, což představuje **12,1 % z počtu podaných podnětů a 14,2 % z počtu kontrol.**

⁴ Statistické údaje o výsledcích kontrolní činnosti úřadů práce vycházejí ze zprávy „**Hodnocení působení zahraničních pracovníků na trhu práce ČR**“, kterou MPSV zpracovává každé pololetí na základě dat a poznatků o zahraničních pracovnících získaných od úřadů práce.

Podněty podávají a kontrolních akcí se s úřady práce zúčastňují i další kontrolní orgány (např. oblastní inspektoráty práce), děje se tak ovšem v malé míře.

Při kontrolách zaměstnavatelů zahraničních pracovníků bylo umožnění výkonu nelegální práce zjištěno u 401 z nich, což je o 136 zaměstnavatelů méně než v předchozím roce. (V roce 2008 umožnilo cizincům výkon nelegální práce 537 zaměstnavatelů).

Výkon nelegální práce byl zjištěn u 3 170 cizinců (16,6 % případů), u 4 916 osob jejich zaměstnavatel nesplnil informační povinnost vůči úřadu práce (25,7 % případů).

Počet zkontrolovaných osob, u nichž byl zjištěn **výkon nelegální práce**, se tak meziročně **zvýšil o 827**, počet případů **nesplnění informační povinnosti zaměstnavatelem se zvýšil o 743**. (V roce 2008 byl zjištěn výkon nelegální práce u 2 342 cizinců, u 4 173 pracovníků, kteří povolení k zaměstnání nepotřebují, nesplnil zaměstnavatel svoji informační povinnost vůči úřadu práce).

Kontrolní akce a zkontrolované osoby	2006	2007	2008	2009
Počet kontrolních akcí u zaměstnavatelů zaměstnávajících zahraniční pracovníky	1 477	1 484	1 933	1 898
Počet zaměstnavatelů, kteří umožnili výkon nelegální práce cizincům	539	471	537	401
Počet zkontrolovaných zahraničních pracovníků	12 094	21 897	24 203	19 089
Počet případů výkonu nelegální práce cizincem	1 701	1 662	2 343	3 170
Počet případů výkonu práce neohlášené úřadu práce	2 087	2 163	4 173	4 916

Ke dni 31. prosince 2009 uložily úřady práce za porušení zákona o zaměstnanosti na úseku zahraniční zaměstnanosti celkem **1 168 pokut v celkové výši 47 405 400,- Kč**, z toho:

- **zaměstnancům 189 pokut v celkové výši 705 200,- Kč (průměrná výše pokuty 3 731,- Kč),**

- zaměstnavatelům 979 pokut v celkové výši 46 700 200,- Kč (průměrná výše pokuty 47 702,- Kč).⁵

Počet udělených pokut se tak meziročně zvýšil o 166, celková výše vzrostla o 17 192 000,- Kč. Vzrostla přitom celková i průměrná výše pokut udělených zaměstnavatelům – celková o 17 281 500,- Kč, průměrná o 12 428,- Kč. Snížila se naopak celková i průměrná výše pokut udělených zaměstnancům – celková o 89 500,- Kč, průměrná o 999,- Kč. (V roce 2008 bylo uloženo celkem 1 002 pokut v celkové výši 30 213 400,- Kč. Z toho bylo uloženo 168 pokut zaměstnancům ve výši 794 700,- Kč a 834 pokut zaměstnavatelům ve výši 29 418 700,- Kč).

Následující tabulka podává přehled celkové a průměrné výše pokut uložených zaměstnavatelům i zaměstnancům v letech 2006 – 2009:

Rok	Celková výše všech uložených pokut	Celková výše pokut uložených zaměstnavatelům	Celková výše pokut uložených zaměstnancům	Průměrná výše pokut uložených zaměstnavatelům	Průměrná výše pokut uložených zaměstnancům
2006	23 766 553	23 359 053	407 500	36 498	3 087
2007	21 896 900	21 566 200	330 700	33 230	2 432
2008	30 213 400	29 418 700	794 700	35 274	4 730
2009	47 405 400	46 700 200	705 200	47 702	3 731

Výše uvedená čísla popírají stále se objevující tvrzení, že se úřady práce zaměřují především na postih cizinců, namísto ukládání pokut zaměstnavatelům, kteří z jejich nelegální práce získávají ekonomický prospěch.

Nejpočetnější skupiny nelegálně a neohlášeně zaměstnávaných zahraničních pracovníků tvořili v roce 2009 občané následujících zemí:

⁵ Pokuty udělené zaměstnavatelům nezahrnují pouze pokuty za umožnění výkonu nelegální práce, za které zákon o zaměstnanosti umožňuje uložit pokutu až ve výši 5 milionů Kč, ale rovněž pokuty za nesplnění informačních povinností vůči úřadu práce. Za tento správní delikt sice může být zaměstnavateli uložena pokuta až do výše 500 000,- Kč, využívání této maximální částky by však zpravidla nebylo přiměřené pochybení zaměstnavatele, tedy např. tomu, že nenahlásil úřadu práce ukončení zaměstnání občana EU/EHP a Švýcarska nebo cizince, který v ČR nepotřebuje povolení k zaměstnání, v zákonem požadované lhůtě 10 dnů. Průměrná výše pokuty udělené zaměstnavateli se tím snižuje.

Státy EU/EHP	Počet pracovníků neohlášených úřadu práce	Třetí země	Počet nelegálně zaměstnaných pracovníků	Počet pracovníků neohlášených úřadu práce
Slovensko	2 998	Ukrajina	1 357	160
Polsko	735	Vietnam	1 027	178
Bulharsko	333	Mongolsko	374	9
Rumunsko	303	Moldavsko	226	15
Německo	57	Uzbekistán	59	0

Z celkového počtu 3 170 cizinců, u nichž byl v roce 2009 zjištěn výkon nelegální práce, působilo **1 301 cizinců** v ekonomické oblasti zahrnující **administrativní a podpůrné činnosti⁶**, **572 cizinců** ve **stavebnictví**, **492 cizinců** ve **zpracovatelském průmyslu** a **392** v sektoru **velkoobchodu a maloobchodu, oprav a údržby motorových vozidel**. Zbývajících 413 cizinců pracovalo v ostatních odvětvích ekonomiky.

V roce 2009 byl při kontrolních akcích zjištěn **výkon nelegální práce 379 účastníky v právnických osobách**, kteří byli podle § 89 zákona o zaměstnanosti povinni mít povolení k zaměstnání. Nejčastěji se výkonu nelegální práce dopouštěli **členové družstev (341 případů)**.

IV. Agenturní zaměstnávání

Ke konci roku 2009 mělo platné povolení ke zprostředkování zaměstnání **přibližně 2 200 agentur práce**, z nichž **přibližně 1 000** mělo **povolení ke zprostředkování zaměstnání cizincům na území ČR**.

V období od 1. ledna do 31. prosince 2009 obdrželo oddělení zprostředkování MPSV celkem **651 žádostí** o povolení ke zprostředkování zaměstnání, které byly postupně zpracovávány. **Z nich bylo 329 žádostí nových a 322 žádostí podaných agenturami práce, kterým již platnost předchozího povolení skončila, nebo žádaly o vydání dalšího povolení.**

⁶ Rozdělení podle jednotlivých sekcí „klasifikace ekonomických činností“ (CZ-NACE).

V průběhu roku 2009 bylo **vydáno 478 povolení ke zprostředkování zaměstnání**, přičemž část těchto povolení byla zpracována na základě žádostí z roku 2008.

Zároveň bylo v tomto období **151 povolení ke zprostředkování zaměstnání odejmuto**, zejména z důvodu nesplnění podmínek stanovených v zákoně o zaměstnanosti v osobě odpovědného zástupce⁷ a **145 povolení neuděleno**, především z důvodů podstatných vad žádosti, které žadatel ani po výzvě neodstranil. Vydávání prvoinstančních rozhodnutí o neudělení a odejmutí povolení ke zprostředkování zaměstnání logicky přineslo i podávání mnoha rozkladů (opravných prostředků) proti těmto rozhodnutím.

Novela zákona o zaměstnanosti (zákon č. 382/2008 Sb.) účinná od 1. ledna 2009 stanovila v novém § 60a Ministerstvu vnitra ČR (dále jen „MV ČR“) povinnost vydat stanovisko k žádosti o vydání povolení ke zprostředkování zaměstnání právnické nebo fyzické osobě. MV ČR má povinnost vyjádřit své stanovisko na žádost MPSV do 15 dnů. Toto stanovisko je založeno na zhodnocení informací bezpečnostního charakteru ze zdrojů Policie ČR a zpravodajských služeb týkajících se žadatele o vydání povolení.

MPSV v roce 2009 zaslalo MV ČR k vyjádření **506 nových žádostí** o povolení ke zprostředkování zaměstnání. Z tohoto celkového počtu nových žádostí **MV ČR vyjádřilo svůj nesouhlas s udělením povolení v 8 případech**, v 5 případech bylo vydáno „podmíněné stanovisko“, které po doplnění bylo následně vyhodnoceno jako kladné stanovisko. Počet souhlasných stanovisek činil 493.

Přechodné ustanovení výše zmíněné novely umožnilo MV ČR uplatnit své stanovisko také u platných povolení ke zprostředkování zaměstnání, o jejichž vydání již MPSV pravomocně rozhodlo do dne nabytí účinnosti novely, tedy do 31. prosince 2008 včetně. Na základě tohoto přechodného ustanovení bylo **prověřeno celkem 88 držitelů povolení ke zprostředkování zaměstnání**, přičemž **ve 3 případech**

⁷ Novela zákona o zaměstnanosti účinná od 1. ledna 2009 přinesla nové ustanovení, že fyzická osoba může být ustanovena do funkce odpovědného zástupce pouze u jedné právnické osoby – agentury práce. Nesmí být současně ani držitelem povolení ke zprostředkování zaměstnání jako fyzická osoba. Některé agentury práce v důsledku zavedení tohoto ustanovení přišly o své odpovědné zástupce, což v řadě případů vedlo i k odejmutí povolení ke zprostředkování zaměstnání.

byly zjištěny skutečnosti, které dostatečně odůvodnily **vyjádření nesouhlasu MV ČR** s vydaným povolením ke zprostředkování zaměstnání.

S 398 agenturami práce bylo zahájeno správní řízení ve věci odejmutí povolení ke zprostředkování zaměstnání pro nesplnění oznamovací povinnosti podle § 59 zákona o zaměstnanosti, tzn. pro nesplnění hlášení statistických údajů ze strany agentury práce o počtu volných míst, o počtu jimi umístěných fyzických osob a o počtu jejich zaměstnanců, kteří byli dočasně přiděleni k výkonu práce u uživatele.⁸ Splnění této oznamovací povinnosti je jednou z mála povinností agentury práce vůči MPSV, kdy z podaných hlášení je možné získat přehled o podílu účasti agentur práce na trhu práce. Z tohoto důvodu byla pro MPSV v rámci zmiňované novely zákona o zaměstnanosti zakotvena v ustanovení § 63 odst. 2 písm. d) **povinnost odejmout povolení ke zprostředkování zaměstnání v případě, že agentura práce oznamovací povinnost podle § 59 zákona o zaměstnanosti opakovaně nesplní.**

V roce 2009 byly **zprísněny kontroly agentur práce** ze strany úřadů práce, výsledky kontrolní činnosti na úseku agenturního zaměstnávání jsou vyjádřeny údaji v následující tabulce:

Období roku 2009	Počet kontrol agentur práce	Počet uložených pokut	Celková výše pokut v Kč
leden-únor	133	27	4 556 000
březen-duben	149	25	6 949 500
květen-červen	132	27	3 131 000
červenec-srpen	86	28	3 920 500
září-říjen	85	20	1 537 500
listopad-prosinec	89	26	2 235 500
celý rok 2009	674	153	22 330 000

Za období od 1. ledna 2008 do 31. prosince 2008 bylo u agentur práce provedeno 498 kontrol a uloženo 110 pokut v celkové výši 5 886 400,- Kč.

⁸ Dočasné přidělení zaměstnance agentury práce k výkonu práce u uživatele se běžně označuje též jako „zapůjčování“.

Ve srovnání s rokem 2008 tak v roce 2009 stoupl počet kontrol i výše uložených pokut.

Téma agentur práce bývá mediálně zajímavé, je však velmi často významně zkreslováno. Termín „agentura práce“ bývá obecně používán i při označení zprostředkovatelských subjektů, které nemají povolení ke zprostředkování zaměstnání. Mnohdy jsou agentury práce označeny jako hlavní viníci přílivu nelegálně pobývajících, případně pracujících cizinců. Realita je však dosti odlišná.

MPSV začalo statistické údaje o cizincích „zapůjčovaných“ agenturami práce k uživatelům sledovat ke konci roku 2008 v souvislosti s počátkem projevů hospodářské krize v ČR. Od této doby jejich celkový počet i podíl na celku zaměstnaných cizinců klesal.

Zatímco ke dni 1. prosince 2008 bylo vydáno celkem 19 341 platných povolení k zaměstnání cizincům přidělovaným agenturou práce k výkonu práce u uživatele (tj. 14,9 % z celkového počtu 130 014 povolení k zaměstnání platných k uvedenému dni), ke dni 31. prosince 2009 bylo cizincům přidělovaným agenturou práce k výkonu práce u uživatele vydáno celkem 3 574 platných povolení k zaměstnání (tj. pouze 4,8 % z celkového počtu 73 663 povolení k zaměstnání platných k uvedenému dni).

Ze zpráv o kontrolní činnosti oblastních inspektorátů práce i úřadů práce vyplynulo, že zaznamenávají trend přechodu od „zapůjčování“ přes agenturu práce k dodavatelským službám. Jako zprostředkovatelské firmy fakticky fungují většinou i družstva, přičemž **právě členové družstev představují z pohledu kontroly zahraniční zaměstnanosti mnohem závažnější problém než agenturní zaměstnanci.**

V. Aktivity Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce

Státní úřad inspekce práce (dále jen „SÚIP“) se dlouhodobě zaměřil na **činnost agentur práce** spojenou se zaměstnáváním – „zapůjčováním“ zaměstnanců uživatelům. Výsledky kontrolní činnosti inspekce práce v minulých letech prokázaly, že i v dalších letech je nezbytné se orientovat na agenturní zaměstnávání. **Ani**

v době ekonomické krize agenturní zaměstnávání neztratilo svoji oblibu.⁹ V roce 2009 se orgány inspekce práce zaměřily při svých kontrolách nejen na oblast pracovněprávních vztahů (zejména na oblast odměňování, pracovní doby, rovného zacházení), ale i na oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci ze strany zaměstnavatelů i uživatelů.

Při výběru agentur práce jednotlivé oblastní inspektoráty práce vycházely jednak z podnětů občanů na možné porušování pracovněprávních předpisů zaměstnavatelem, z upozornění úřadů práce, jakož i ze zjištění získaných v rámci své další kontrolní činnosti.

V roce 2009 inspektoráty provedly **85 kontrol u agentur práce** a v přímé souvislosti s nimi **72 kontrol u jejich uživatelů**. Z analýzy výsledků inspekční činnosti v této oblasti vyplývá, že **58 agentur práce (tj. 68 % z kontrolovaných) porušilo pracovněprávní předpisy. Nejčastěji byly porušeny § 308 a § 309 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce**, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákoník práce“), vztahující se výhradně k agenturnímu zaměstnávání.

U **18 agentur práce (31 %)** inspektoři zjistili **porušení § 308 (náležitosti dohod o dočasném přidělení) a 33 agentur práce (56,8 %) porušilo § 309 (o dočasném přidělení a jeho průběhu)** zákoníku práce. Agentury práce zejména přidělovaly zaměstnance k uživateli na základě písemného pokynu, který nemá zákonem stanovený obsah, nebo je vysílaly bez písemného pokynu. Při kontrole agentur práce bylo rovněž zjištěno, že sepisovaly s uživateli dohody, které rovněž neobsahovaly náležitosti podle zákoníku práce, nebo je neměly sepsané vůbec.

Kontroly dále prokázaly, že agentury práce poskytovaly mzdu po lhůtě splatnosti, neposkytovaly příplatky za práci v noci, za sobotu a neděli, mzdu nebo náhradní volno za dobu práce ve svátek (46 porušení).

V oblasti vzniku a skončení pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr bylo zjištěno, že agentura práce neinformovala zaměstnance o obsahu pracovního poměru (36 porušení), nevydala potvrzení o zaměstnání, nebo v něm neuvedla zákonem předepsané údaje (13 porušení). U 4 agentur práce bylo zjištěno, že neuzavřely se zaměstnancem písemnou pracovní smlouvu.

⁹ Došlo však k poklesu agenturních zaměstnanců ze třetích zemí (viz část III.).

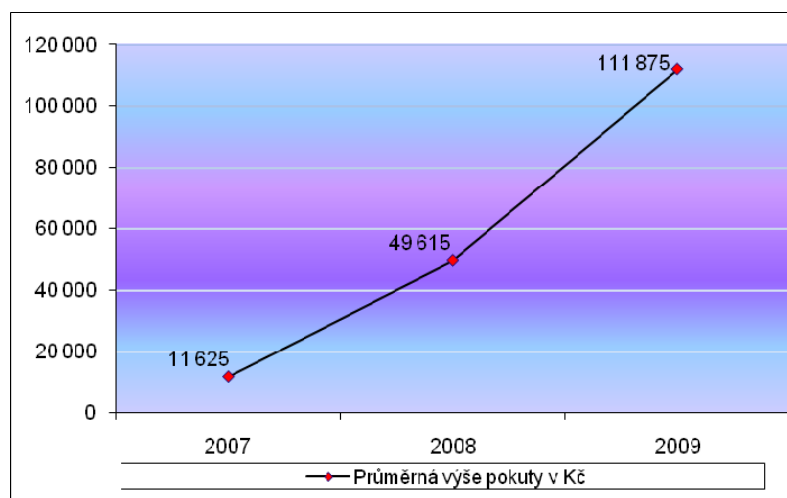
Z oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci bylo zjištěno 53 porušení, např. zaměstnanci nebyli proškoleni o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nebyly jim poskytnuty ochranné pracovní prostředky atd.

V oblasti pracovní doby bylo kontrolami dále zjištěno 28 porušení souvisejících zejména s evidencí odpracované pracovní doby zaměstnanců, prací přesčas, noční prací.

U agentur práce nebylo, mimo porušování § 308 a § 309 zákoníku práce, zjištěno významnější porušování pracovněprávních předpisů, než u jiných zaměstnavatelů. A pokud agentura práce porušovala pracovněprávní předpisy, činila tak shodně u zahraničních i českých zaměstnanců.

Agenturám práce bylo v roce 2009 uloženo 16 pokut v celkové výši 1 790 000,- Kč.

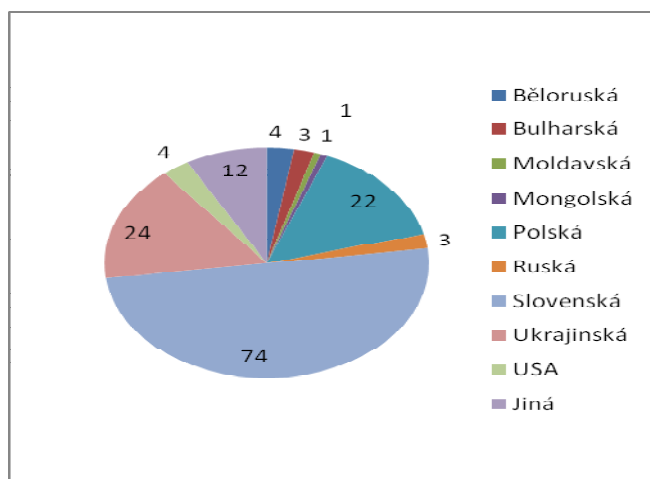
Průměrná výše uložených pokut agenturám práce v letech 2007 – 2009:

Ve spolupráci s MPSV se SÚIP snaží hledat cesty, které by zabezpečily fungování jen těch agentur práce, které neporušují pracovněprávní předpisy. Ke zlepšení stavu v oblasti agenturního zaměstnávání, zejména k nápravě zjištěných porušení a následnému dodržování pracovněprávních předpisů, přispěla opatření k odstranění nedostatků uložená agenturám práce. Kontrolní činnost oblastních inspektorátů práce se současně podílela na zvýšení právního vědomí zaměstnavatelů, kteří podnikají v oblasti zprostředkování práce.

V souvislosti se **zaměstnáváním zahraničních pracovníků** obdržely orgány inspekce práce v roce 2009 celkem **148 podnětů ke kontrole na porušování pracovněprávních předpisů zaměstnavateli** při zaměstnávání na území ČR. Podněty ke kontrole poukazovaly zejména na porušování pracovněprávních předpisů zaměstnavateli v oblasti vzniku a skončení pracovního poměru a dohod o provedení prací (68), v oblasti odměňování (109) a náhrad (32). Přičemž jeden podnět mohl poukazovat na více oblastí. **Největší počet podnětů ke kontrole podali občané Slovenska (74) a Ukrajiny (24)**. Dále SÚIP obdržel podněty od občanů Běloruska (4), Bulharska (3), Moldavska (1), Mongolska (1), Polska (22), Ruska (3), USA (4) a z jiných zemí (12).

Počet podnětů podaných zahraničními pracovníky:

Ze 148 podnětů ke kontrole od zahraničních pracovníků, tzn. přibližně 2,6 % z celkového počtu podaných podnětů, které orgány inspekce práce obdržely v roce 2009, **šetřily oblastní inspektoráty práce 116 z nich. Oprávněných nebo částečně oprávněných podnětů bylo 41**, neprokázaných nebo neoprávněných bylo 44 podnětů. U 31 podnětů obdržených v roce 2009 kontrola pokračovala i v roce 2010. O 21 podnětech bylo rozhodnuto, že se šetřit nebudou a 5 bylo zařazeno do plánu činnosti v roce 2010. 3 podněty byly vyřízeny písemně, 3 byly postoupeny úřadům práce. **Orgány inspekce práce šetřily podněty zahraničních pracovníků přednostně, a to s ohledem na jejich závažnost a jejich nízký počet.**

Při kontrolách zaměstnavatelů, k nimž podali podnět zahraniční pracovníci, a podnět byl vyhodnocen jako oprávněný nebo částečně oprávněný, bylo zjištěno, že zaměstnavatelé porušovali zejména ustanovení zákoníku práce (148 porušení).

V oblasti vzniku a skončení pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr bylo zjištěno, že zaměstnavatelé neinformovali zaměstnance o obsahu pracovního poměru (15 porušení), nevydali potvrzení o zaměstnání, nebo v něm neuvedli zákonem předepsané údaje (15 porušení).

Další oblastí, kde bylo zjištěno velké množství porušení, je oblast odměňování. Zaměstnavatelé zejména nevypláceli mzdu nebo část mzdy ve stanoveném termínu nebo vůbec (19 porušení); příplatky za práci přesčas, za práci v sobotu a neděli a práci v noci (11 porušení).

V oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci bylo zjištěno 5 porušení. U 3 zaměstnavatelů bylo zjištěno, že nevedou zejména evidenci odpracované pracovní doby, práce přesčas a noční práce.

Zaměstnavatelům kontrolovaným na základě podnětu zahraničního pracovníka uložily inspektoráty práce pokuty v celkové výši 823 000,- Kč.

Výsledky kontrolní činnosti SÚIP ani v roce 2009 neprokázaly, že by docházelo při zaměstnávání zahraničních pracovníků k jejich diskriminaci. Rovněž nedocházelo k výraznějšímu porušování pracovněprávních předpisů zaměstnavateli legálně zaměstnávajícími zahraniční pracovníky.

Od roku 2006 SÚIP úzce spolupracuje s cizineckou policií a úřady práce, především na úrovni oblastních inspektorátů práce. Tato spolupráce se promítá do společných kontrol odhalujících nelegální zaměstnávání cizinců.

Nízká jazyková vybavenost zahraničních pracovníků omezuje do značné míry jejich přístup k získání informací z pracovněprávní oblasti a rovněž je omezuje při vymáhání svých práv. V rámci usnadnění přístupu k informacím SÚIP rozšířil překlad informačních materiálů o právech a povinnostech zaměstnanců a zaměstnavatelů v ČR i do dalších jazyků (němčiny, bulharštiny, rumunštiny, vietnamštiny). V současnosti disponuje letáky v 7 jazycích (kromě výše uvedených i v angličtině, ukrajinštině a polštině), které mohou využívat jak občané zemí, kde se těmito jazyky hovoří, tak i další orgány a organizace, včetně zahraničních. Letáky SÚIP postupně zveřejňuje na svých webových stránkách <http://www.suip.cz>, kde jsou nebo budou snadno dostupné všem zájemcům. Pro zahraniční pracovníky, kteří přijíždějí do ČR za prací, SÚIP v roce 2009 nově vytvořil

speciální informační leták o základních právech zaměstnanců a povinnostech zaměstnavatelů z pracovněprávní oblasti. I tento leták byl přeložen do všech 7 jazyků. Všechny informační materiály jsou ve spolupráci s MPSV a Výzkumným ústavem bezpečnosti práce vydány v tiskové podobě a distribuovány.

VI. Prevence nelegálního zaměstnávání cizinců v ČR a podpora legálních forem pracovní migrace

Pro **zvýšení informovanosti cizinců i jejich zaměstnavatelů** v oblasti zaměstnávání cizinců **vydalo MPSV v roce 2009 v pěti jazykových verzích** (češtině, angličtině, ruštině, vietnamštině a mongolštině) **leták „Jste cizinec a chcete prodloužit platnost povolení k zaměstnání nebo jste přišel o místo?“** o změnách v zákoně o zaměstnanosti a v zákoně o pobytu cizinců s účinností od 1. ledna 2009.

Ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí MPSV zaslalo na zastupitelský úřad ČR na Ukrajině přibližně 100 000 kusů **informačního letáku „Jak legálně pracovat v České republice?“** v ukrajinském jazyce. Několik tisíc dalších výtisků tohoto letáku bylo zasláno k distribuci nevládním neziskovým organizacím, centrům na podporu integrace cizinců a krajským úřadům na území ČR.

Během roku 2009 byly **aktualizovány informace v sekcích „Zahraniční zaměstnanost“** a **„EURES“** na **Integrovaném portálu MPSV** (<http://portal.mpsv.cz>) i **internetová stránka** <http://www.cizinci.cz> **spravovaná MPSV**. Na stránce <http://www.cizinci.cz> je rovněž připojen přímý odkaz na stránky **Portálu veřejné správy ČR** (<http://portal.gov.cz>), kde je zřízena samostatná sekce **„Cizinec“**. Vybrané stěžejní informace ohledně integrace cizinců jsou umístovány i na **oficiálních webových stránkách MPSV** <http://www.mpsv.cz> v sekci **„Integrace cizinců“**.

Uvedené internetové zdroje MPSV poskytují informace úředníkům státní správy i samosprávy, nevládním neziskovým organizacím, akademické obci, široké veřejnosti a díky několika jazykovým verzím i samotným cizincům.

Projekt **„Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“** je jedním z nástrojů **podpory legální migrace do ČR**. Byl spuštěn v roce 2003

a v roce 2008 se usnesením vlády č. 1316 stal trvalým nástrojem aktivní migrační politiky ČR v oblasti pracovní migrace.

Cílem projektu je **naplnění potřeby přivést do ČR kvalifikované zahraniční pracovníky schopné přispívat k rozvoji ekonomiky a společně se svými rodinami se natrvalo integrovat do české společnosti**. Zároveň má projekt napomoci zaměstnavatelům najít a udržet odborníky na místech na českém trhu práce, která se nedaří obsadit občany ČR nebo ostatních států EU/EHP a Švýcarska.

Projekt nabízí účastníkům a jejich nejbližším rodinným příslušníkům (manžel/manželka, dítě) **možnost požádat o povolení k trvalému pobytu již po 1,5 nebo 2,5 letech** (podle současné právní úpravy je možné žádat o trvalý pobyt po 5 letech). **Podmínkou ke vstupu do projektu je, kromě občanství jedné z 51 cílových zemí nebo absolutoria české vysoké nebo střední školy, povolení k zaměstnání** (je-li takové povolení podle zákona o zaměstnanosti vyžadováno) **a odpovídající platný pobytový titul, minimálně středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou a dostatečné bodové ohodnocení ve výběrové proceduře**. Podmínkou pro přijetí do kategorie vysoce kvalifikovaných účastníků je zaměstnání v ČR na pozici, která vyžaduje vysokoškolské vzdělání a odpovídá kvalifikaci uchazeče. Neocenitelnou službu pro cizince, vzhledem k ucelenosti informací o podmínkách a možnostech zaměstnávání v ČR, představuje specializovaná aplikace <http://www.praceprocizince.cz>, která je součástí Integrovaného portálu MPSV.

Na základě usnesení vlády ze dne 29. září 2009 č. 1236 byla **prodloužena „ochranná lhůta“ proti ukončení platnosti pobytového oprávnění poskytovaná účastníkům projektu při ztrátě zaměstnání ze 45 na 60 dní**, a to při současném zachování daných podmínek projektu pro získání nároku na tuto lhůtu (tj. ochranná lhůta je účastníkům poskytována v případě ztráty zaměstnání z důvodů na vlastní vůli nezávislých **již v prvním roce účasti v projektu**). Dále bylo tímto usnesením **s platností od 1. ledna 2010** stanoveno, že **zájemci o vstup do projektu zaměstnaní na dlouhodobě neobsaditelných pracovních pozicích určených pro vysoce kvalifikované pracovníky** (vzešlých ze statistik podložených údaji z úřadů práce) **budou do projektu zařazováni přednostně**.

Ke dni 31. prosince 2009 do projektu **od počátku fungování vstoupilo 1 617 účastníků a jejich 1 648 rodinných příslušníků**. Ke dni 31. prosince 2009 získalo **trvalý pobyt ve zkrácené lhůtě již 695 účastníků projektu**.

Za nástroj prevence nelegálního zaměstnávání lze považovat i aktivity zaměřené na integraci cizinců žijících v ČR. MPSV v roce 2009 **v rámci dotačního řízení** podpořilo realizaci **21 projektů na podporu integrace cizinců**. Z hlediska prevence nelegálního zaměstnávání je důležité zmínit zejména projekty zaměřující se na aktivity usnadňující cizincům vstup na trh práce a udržení se na něm a aktivity podporující informovanost zaměstnavatelů, kteří cizince zaměstnávají. Dalšími realizovanými projekty byly projekty zaměřené na podporu sociálního začleňování zranitelných skupin imigrantů a projekty, jejichž cílem bylo zvýšení informovanosti cizinců o životě v ČR.

VII. Mezinárodní spolupráce v oblasti boje proti nelegálnímu zaměstnávání

MPSV průběžně pokračuje ve sjednávání smluv o výměně údajů a přeshraniční spolupráci při potírání neohlášené výdělečné činnosti, potírání zneužívání dávek sociálního zabezpečení a při výběru pojistného.

Dne 28. srpna 2009 bylo podepsáno **Ujednání mezi MPSV ČR a Spolkovým ministerstvem financí SRN o spolupráci při boji proti nelegálnímu zaměstnávání, neohlášené výdělečné činnosti a nelegálnímu najímání přeshraničních pracovníků a s tím souvisejícímu přeshraničnímu zneužívání sociálních dávek a neodvádění pojistného** (dále jen „Ujednání“). Náplní Ujednání je posílení spolupráce mezi příslušnými orgány v boji proti nelegálnímu zaměstnávání, neohlášené výdělečné činnosti a nelegálnímu najímání přeshraničních pracovníků. Součástí je i možnost kontroly dodržování pracovněprávních předpisů v případě vyslaných pracovníků. Na návrh české strany text obsahuje také kontrolu přeshraničního zneužívání sociálních dávek a neodvádění pojistného.¹⁰

¹⁰ ČR má dále uzavřeno **Memorandum o výměně údajů a přeshraniční spolupráci při potírání podvodů při mezinárodním vysílání pracovníků a boji proti nelegálnímu zaměstnávání s Nizozemím** (v platnosti od 1. února 2008) a **Smlouvu mezi vládou České republiky a vládou Francouzské republiky o výměně údajů a spolupráci v oblasti pojistného a při potírání zneužívání dávek sociálního zabezpečení** (podepsanou 11. července 2008; v platnost vstoupí až po notifikaci splnění zákonných povinností ze strany Francie).

Toto Ujednání zatím nenabývalo účinnosti. Provádět se začne až poté, kdy bude německou stranou notifikováno splnění zákonných předpokladů pro vstup v platnost. Česká strana již tak učinila a je připravena k neprodlenému publikování a vyhlášení Ujednání ve Sbírce mezinárodních smluv. Nicméně na konci měsíce května 2010 stále nebyla předána zpráva o notifikaci ze strany Spolkové republiky Německo.

VIII. Opatření přijatá na úseku zahraniční zaměstnanosti v souvislosti s ekonomickou krizí

V roce 2009 došlo v důsledku ekonomické krize k výraznému poklesu počtu zahraničních pracovníků působících v ČR, jak ukazuje následující tabulka:

Forma evidence zahraničních pracovníků	31. 12. 2008	31. 12. 2009	Celkový rozdíl za rok 2009
Povolení k zaměstnání	128 934	73 663	- 55 271
Informační karty cizinců	14 516	17 680	+ 3 164
Zelené karty ¹¹	-	51	+ 51
Cizinci celkem	143 450	91 394	- 52 056
Občané EU/EHP a Švýcarska	141 101	139 315	- 1 786
Zahraníční pracovníci celkem	284 551	230 709	- 53 842

Došlo rovněž ke **značnému poklesu počtu volných pracovních míst, která jsou zaměstnavatelé ochotni obsadit cizinci**. Ke dni 31. prosince 2009 jich úřady práce evidovaly pouze **1 453**, tedy **o 4 104 méně** než ke dni 31. prosince 2008 (5 557 míst).

Ve sledovaném období byl zaznamenán i pokles celkového počtu všech volných pracovních míst. Ke dni 31. prosince 2009 jich úřady práce evidovaly pouze **30 927**, tedy **o 60 262 méně** než ke dni 31. prosince 2008 (91 189 míst).

MPSV reagovalo na tento vývoj v oblasti zahraniční zaměstnanosti uskutečněním řady opatření, která lze rozdělit do 2 skupin:

¹¹ Systém zelených karet byl zahájen ke dni 1. ledna 2010.

a) Plnění úkolů vyplývajících z usnesení vlády ČR ze dne 9. února 2009 č. 171 k zajištění bezpečnostní situace České republiky v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize (dále jen „usnesení vlády č. 171/2009“)

1. Úkol pro ministra vnitra zahájit neprodleně ve spolupráci s místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí, ministry financí, průmyslu a obchodu, zahraničních věcí a ministryní zdravotnictví realizaci monitoringu bezpečnostní situace na území ČR v souvislosti s propouštěním zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize.

Na realizaci úkolu se MPSV podílelo účastí svých zástupců v Analytickém centru pro ochranu státních hranic a migraci (dále jen „**AnaCen**“)¹² na **monitorovacích akcích ve 13 oblastech, které byly vytipovány jako nejvíce ohrožené možnými dopady uvolňování cizinců ze zaměstnání.**¹³ V jednotlivých lokalitách se uskutečnila jednání s místními úřady práce, místními zastoupeními Policie ČR i dalšími institucemi. Monitoring situace samozřejmě probíhal i **v regionu hlavního města Prahy**, která se vyznačuje nejvyšší koncentrací cizinců zaměstnaných v ČR.¹⁴

Získané poznatky v zásadě potvrdily známé a očekávané trendy v oblasti uvolňování cizinců ze zaměstnání (zaměstnavatelé nejprve ukončovali využívání služeb agenturních pracovníků, na straně cizinců byla zaznamenána častá neznalost českých právních předpisů v oblasti pracovního práva – např. náležitostí spojených s ukončováním pracovního poměru apod.) **a zároveň vyvrátily některé mediálně prezentované informace, například o nárůstu kriminality páchané cizinci, kteří ztratili zaměstnání.**

2. Úkol pro místopředsedu vlády a ministra práce a sociálních věcí předložit vládě neprodleně návrh nařízení vlády, kterým se v souladu s potřebami trhu

¹² Více o činnosti AnaCen v části 2 této Souhrnné informace.

¹³ Beroun, Brno-město, České Budějovice, Hradec Králové, Kladno, Kolín, Liberec, Mladá Boleslav, Pardubice, Pelhřimov, Plzeň-město, Rychnov nad Kněžnou, Tachov.

¹⁴ Např. ke dni 31. prosince 2009 bylo na území hl. m. Prahy zaměstnáno celkem 40 493 cizinců, tj. 44,3% z celkového počtu v ČR.

práce stanoví **okruh prací, které agentury práce budou moci zprostředkovávat formou dočasného přidělení cizince k výkonu práce.**

Úkol byl splněn vydáním **nařízení vlády ze dne 5. března 2009, č. 64/2009 Sb.**, o stanovení druhu prací, které agentura práce nemůže formou dočasného přidělení k výkonu práce u uživatele zprostředkovávat.

3. Úkol pro místopředsedu vlády a ministra práce a sociálních věcí zajistit neprodleně důsledné ukládání sankcí zaměstnavatelům, kteří porušují ustanovení zákona o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a využívání nejvyšších zákonem stanovených výší pro tyto sankce.

4. Úkol pro ministra vnitra, místopředsedu vlády a ministra práce a sociálních věcí a ministra financí neprodleně zvýšit intenzitu kontrolní činnosti v oblasti nelegálního zaměstnávání cizinců, zejména u agentur práce, a prohloubit vzájemnou spolupráci kontrolních orgánů.

Plnění těchto úkolů jsou věnovány **části III., IV. a V. této Souhrnné informace.**

5. Úkol pro ministra vnitra zpracovat ve spolupráci s místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí a vládě do 31. srpna 2009 předložit návrh legislativních změn ke zvýšení spoluodpovědnosti zaměstnavatele za řešení situace cizince, kterému v ČR poskytl zaměstnání, po skončení platnosti jeho pobytového oprávnění.

MPSV poskytovalo potřebnou spolupráci. Předseda vlády ČR na žádost ministra vnitra rozhodl o prodloužení termínu pro předložení návrhu příslušných legislativních změn do 31. prosince 2009.

b) Další opatření uskutečňovaná v reakci na aktuální situaci na trhu práce

Již v lednu 2009 MPSV reagovalo na počátek hospodářské krize **rozšířením počtu sledovaných statistických údajů o cizincích zaměstnaných v ČR, aby bylo možno lépe vyhodnocovat dopady ekonomické krize na zahraniční**

pracovníky (např. sledováním důvodů předčasného ukončení platnosti povolení k zaměstnání nebo sledováním počtu platných povolení k zaměstnání vydaných cizincům zapůjčovaným agenturami práce k uživateli).¹⁵

S ohledem na rostoucí míru nezaměstnanosti v ČR a výrazný pokles počtu pracovních příležitostí pro cizince obdržely úřady práce dne 25. února 2009 od MPSV pokyn aby:

- **důsledně zvažovaly nezbytnost obsazení volných pracovních míst cizinci,**
- **upřednostňovaly zaměstnání cizinců, kteří již pobývají na území ČR a ztratili zde pracovní uplatnění, před cizinci, kteří by měli do ČR teprve přicestovat,**
- ve všech jednotlivých případech **zohledňovaly osobní situaci zahraničních pracovníků,** z nichž mnozí pracují na území ČR dlouhodobě, mají zde vytvořeny rodinné a sociální vazby a sžili se již s českým prostředím.

¹⁵ MPSV v souvislosti s počátkem ekonomické krize uskutečnilo určitá šetření již ke konci roku 2008. Bližší informace jsou uvedeny v „Souhrnné informaci“ za rok 2008.

2) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY

MV ČR je gesčním orgánem za celou oblast migrace, a to jak v její legální, tak i nelegální formě. A právě na její nelegální formu se kromě dalších negativních jevů velmi často váže i fenomén nelegálního zaměstnávání.

Problematika nelegálního zaměstnávání cizinců je zmiňována na jednáních **AnaCen**. AnaCen představuje stálé analytické pracoviště mezirezortního charakteru, na jehož činnosti se podílejí všechny orgány zapojené do systému řízení ochrany státních hranic a mezinárodní migrace a které se zaměřuje na sledování a analýzu migrace jako komplexního jevu.

V rámci činnosti AnaCen byla v roce 2009 **rozpracována studie zabývající se živnostenským podnikáním cizinců. Podnikání podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „živnostenský zákon“), představuje v současné době **jeden z nejčastěji zneužívaných způsobů získání pobytového oprávnění v ČR**. Kontrolní orgány v praxi zjišťují případy, kdy **cizinci-podnikatelé vykonávají činnost, která vykazuje znaky závislé práce**, a jako taková by měla být vykonávána výlučně v pracovněprávním vztahu (podle § 3 zákoníku práce). Ve skutečnosti se však jedná o **neformální systém, kdy si „zaměstnavatel“ objedná výkon práce u druhé osoby, která je živnostníkem**. Výkon práce se uskutečňuje nikoli na základě pracovněprávního vztahu podle zákoníku práce, ale na základě jiných zákonů (zejména zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). **Oproti řádně uzavřenému pracovněprávnímu vztahu neplatí „zaměstnavatel“ za „zaměstnance“ daně ani povinné odvody na zdravotní a sociální pojištění, není povinen poskytnout mu ochranné pracovní pomůcky apod.**

Studie si vytkla za cíl popsat a zhodnotit problematiku získávání pobytu za účelem podnikání, a to i s ohledem na způsoby zneužívání tohoto pobytového oprávnění k dalším protiprávním aktivitám. Jejím cílem je rovněž navrhnout takové varianty pro nastavení podmínek pobytu za účelem podnikání, které by vedly k eliminaci zneužívání tohoto pobytového institutu a potlačení souvisejících negativních jevů.

Nástup celosvětové hospodářské krize ve 4. čtvrtletí roku 2008 s sebou mj. přinesl obavy z jejích případných dopadů do oblasti migrace a bezpečnosti ČR, a to zejména v souvislosti se sníženou možností pracovního uplatnění zde již pobývajících, ale i nově příchozích cizinců.

AnaCen proto ke konci roku 2008 zpracovalo **analýzu, která identifikovala možná bezpečnostní rizika spojená s uvolňováním zahraničních pracovníků ze zaměstnání**. MV ČR dne 16. prosince 2008 tuto analýzu předložilo pro informaci členům vlády. Vláda byla zároveň informována o přípravě souhrnu konkrétních opatření k řešení nastalé situace.

Souhrn komplexních opatření vláda ČR přijala dne 9. února 2009 svým usnesením č. 171.¹⁶ Cílem těchto opatření bylo poskytnout pomoc cizincům v nouzi a rovněž zajistit odpovídající stav bezpečnosti a veřejného pořádku zajištěním stabilizace situace cizinců uvolněných ze zaměstnání, aby se předešlo možným bezpečnostním rizikům spojeným s pobytem většího množství cizinců v bezprizorní situaci na území ČR, a tyto osoby se nestaly součástí kriminálních struktur.

V případě cizinců, kteří nenalezli další uplatnění na trhu práce, byly vytvořeny podmínky pro jejich návrat do země původu prostřednictvím „**Projektu dobrovolných návratů**“. Tento projekt byl realizován v období od 16. února do 15. prosince 2009 **ve dvou fázích**, přičemž jeho druhá fáze byla schválena **usnesením vlády č. 588 ze dne 4. května 2009**. Do projektu se zaregistrovalo celkem 2 089 osob, z nichž **2 073** skutečně **opustilo území ČR**.

Policie ČR Služba cizinecké policie (dále jen „SCP“) se v oblasti nelegálního zaměstnávání cizinců z hlediska své věcné působnosti zaměřuje především na **zjišťování porušování pobytového režimu**. Jde zejména o důslednou aplikaci zákona o pobytu cizinců při posuzování oprávněnosti pobytu na území ČR. V důsledku situace na území ČR v souvislosti s uvolňováním zahraničních pracovníků ze zaměstnání následkem hospodářské krize a jejím řešením byly **zejména v první polovině roku 2009 prováděny ve zvýšené míře cílené kontroly zaměřené na dodržování pobytového oprávnění s důrazem na kontrolu účelu pobytu**.

¹⁶ V této Souhrnné informaci uváděno jako „usnesení vlády č. 171/2009“.

Policisté SCP se v roce 2009 podíleli na realizaci kontrolních akcí jak samostatně plánovaných, tak ve spolupráci s Českou obchodní inspekcí, celními úřady, živnostenskými úřady, SÚIP, úřady práce a podobně. Případné odhalení nedostatků, nespadajících do působnosti SCP, bylo a i nyní je předáváno v rámci spolupráce a provázanosti činnosti zainteresovaných orgánů.

Policisté SCP se v roce 2009 účastnili 30 600 kontrol objektů pro výtěžnou činnost, což je o 12 % více než v roce 2008.

Ve sledovaném období se SCP účastnila plánovaných bezpečnostních akcí a opatření. Jednalo se například o akce většího rozsahu „DOPROVOD“, „PROSTOR“ nebo „NÁVRAT“.

V Praze, kde je největší koncentrace cizinců v rámci celého území České republiky, se v oblasti potírání nelegálního zaměstnávání SCP zaměřuje na místa této nabídky (např. oblast „Výstaviště“) nebo na vytipované dopravní prostředky a dopravní spojení, které mohou být využívány nelegálně zaměstnanými cizinci k dopravě z místa ubytování na místo výkonu práce a zpět. V roce 2009 zde proběhlo několik policejních kontrolních akcí.

Lokality k realizaci bezpečnostních akcí byly vybírány mimo jiné i na základě výjezdů pracovníků Ředitelství služby cizinecké policie v rámci skupin AnaCen do vytipovaných regionů, kde byla spolu s ostatními orgány státní správy (např. úřady práce) posuzována situace zejména zahraničních pracovníků v důsledku hospodářské krize. **V roce 2009 byl však patrný přesun cizinců z těchto lokalit do Prahy, resp. Středočeského kraje, kde byl stále největší předpoklad získání zaměstnání. V případě ztráty zaměstnání někteří cizinci vnímají jako pojistku dalšího pobytu na území ČR získání živnostenského oprávnění, jehož získání je navíc, v porovnání např. se získáním pracovního víza, pro cizince nepoměrně jednodušší.**

V příložené tabulce jsou uvedeny statistické údaje o kontrolních aktivitách SCP ve vztahu ke kontrolám objektů určených pro výtěžnou činnost a vydaná rozhodnutí o správním vyhoštění cizinců za výkon nelegální práce za rok 2009. Oba sledované údaje vykazují průběžně mírně vzrůstající tendenci.

Statistické údaje o kontrolách SCP za rok 2009	
Počet provedených pobytových kontrol celkem	260 789 = 100 %
Z toho provedeno pobytových kontrol v součinnosti s jinými orgány státní správy	10 085 = 3,9 %
Počet kontrol objektů pro výdělečnou činnost	30 600 = 11,7 %

Rok 2009:

Počet osob, kterým bylo vydáno **rozhodnutí o správním vyhoštění**, byl celkem **3 161**, z toho **148 případů (tj. 5 %)** rozhodnutí o vyhoštění cizinců podle § 119 odst. 1 písm. b) bod 3 zákona o pobytu cizinců, tedy za nelegální práci (její výkon/umožnění výkonu/zprostředkování) nebo provozování dani podléhající výdělečné činnosti bez příslušného oprávnění (např. živnostenského oprávnění).

Vydaná rozhodnutí o správním vyhoštění za rok 2009			
Období:	Celkem	podle § 119 odst. 1 písm. b) bod 3 zákona o pobytu cizinců	
1.1.-31.1.2009	251	17	7 %
1.2.-28.2.2009	211	10	5 %
1.3.-31.3.2009	222	2	1 %
1.4.-30.4.2009	221	5	2 %
1.5.-31.5.2009	161	6	4 %
1.6.-30.6.2009	149	7	5 %
1.7.-31.7.2009	412	11	3 %
1.8.-31.8.2009	219	15	7 %
1.9.-30.9.2009	307	18	6 %
1.10.-31.10.2009	341	11	3%
1.11.-30.11.2009	326	10	3%
1.12.-31.12.2009	341	36	11%
Celkem	3161	148	5%

3) MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY - GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ CEL

V roce 2009 provedly celní úřady samostatně nebo v součinnosti s jinými orgány veřejné správy celkem **1 632 kontrol** dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti, při nichž bylo **zkontrolováno 6 203 cizinců**. Z celkového počtu zkontrolovaných cizinců bylo u **1 966** zjištěno **podezření na porušení povinností podle zákona o zaměstnanosti¹⁷** a u **54** cizinců se jednalo o **porušení zákona o pobytu cizinců**.

Mimo provádění běžných kontrol dodržování povinností podle zákona o zaměstnanosti celními úřady ve své územní působnosti nařídilo Generální ředitelství cel (dále jen „GŘC“) v roce 2009 provedení **2 celorepublikových kontrolních akcí**. První, uskutečněná **v dubnu 2009**, byla zaměřena do pracovních odvětví **zdravotnictví**, včetně pomocných činností, a do oblasti **průmyslových zón**. Celní úřady během **dvoudenní kontrolní akce** prověřily celkem **100 subjektů**, **zkontrolováno bylo 451 cizinců**, kteří vykonávali práci, a **u 241 z nich** bylo zjištěno **podezření na porušení zákona o zaměstnanosti**.

Druhá, **týdenní kontrolní akce** konaná **v říjnu téhož roku** směřovala do oblasti **zdravotnictví** (pomocný zdravotnický i nezdravotnický personál, úklidové práce) a vybraných **pracovních odvětví souvisejících s provozováním drážní dopravy** (úklidové činnosti nádražních prostor a železničních vozů, stavby a rekonstrukce nádražních budov a kolejí apod.). **Celní úřady provedly celkem 134 kontrol, prověřily 291 cizinců**, kteří u kontrolovaných subjektů vykonávali práci, a **u 93 z nich zjistily podezření na porušení zákona o zaměstnanosti**.

V rámci řešení problematiky nelegálního zaměstnávání cizinců se zástupci GŘC pravidelně zúčastňují zasedání MOPNZC a AnaCen.

¹⁷ Na základě § 126 odst. 4 zákona o zaměstnanosti mají oprávnění kontrolovat nelegální práci i celní úřady. Podle tohoto paragrafu celní úřad informuje příslušný úřad práce o provedených kontrolách a v případě zjištění nedostatků mu předá podklady pro zahájení správního řízení. Kontrolní zjištění celních úřadů představují podezření na porušení zákona o zaměstnanosti, jejich prokázání je možné jen ve správním řízení, které provádí úřad práce.

V návaznosti na usnesení vlády č. 171/2009 bylo ze strany GŘC celním úřadům uloženo monitorování situace v oblasti nelegálního zaměstnávání cizinců a zjišťování souvisejících nových trendů. Získané poznatky pak byly formou měsíčních hlášení prostřednictvím koordinátorů celních ředitelství předávány GŘC k dalšímu využití, zejména při meziresortní spolupráci.

GŘC v roce 2009 zpracovalo **návrh změny některých ustanovení zákona o zaměstnanosti souvisejících s úpravou kompetencí celních orgánů** v oblasti nelegálního zaměstnávání cizinců, resp. **doplnění** legislativního oprávnění kontrol **o pravomoc správního trestání zjištěných porušení zákona o zaměstnanosti**. Tato iniciativa byla již ze strany GŘC vyvíjena v předchozích obdobích formou zdůvodněných a podložených návrhů a opodstatněných diskusí na meziresortních jednáních či formou předkládání informací na úrovni vedení GŘC a Ministerstva financí ČR.

MPSV v reakci na výše uvedený návrh **identifikovalo řadu problémů** spojených s vedením příslušného správního řízení celními úřady **a vzneslo proto vůči tomuto návrhu řadu odůvodněných věcných námitek**, s nimiž seznámilo GŘC. V rámci vzájemných jednání byly předloženy a prodiskutovány argumenty obou stran, avšak **do konce roku 2009 nebylo v této věci mezi MPSV a GŘC dosaženo shody**.

4) MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU

Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“) se v souvislosti s působením cizinců na území ČR zaměřuje především na **vstup do podnikání, provozování živností a na koordinaci realizace příslušné kontrolní činnosti v dané oblasti podle živnostenského zákona**. MPO průběžně zajišťuje ve vztahu k cizincům vedeným v živnostenském rejstříku **provádění kontrolní činnosti živnostenskými úřady** jak vůči zahraničním fyzickým osobám, tak vůči právnickým osobám s účastí cizince ve statutárním orgánu, resp. zahraničním právnickým osobám. Živnostenské úřady v dané oblasti **spolupracují s dalšími dozorovými orgány, zejména s orgány SCP**. Živnostenské úřady plní signalizační povinnost v dané oblasti k orgánům SCP, krajským soudům, finančním orgánům, okresním správám sociálního zabezpečení, úřadům práce a dalším úřadům.

Jak již bylo uvedeno v části 2. této Souhrnné informace, zaznamenaly státní orgány, že se cizinci uvolňovaní na území ČR ze zaměstnání v řadě případů snaží vyhnout následnému ukončení platnosti povolení k pobytu za účelem zaměstnání legalizací dalšího pobytu tím, že požádají o **vydání živnostenského oprávnění a o změnu účelu pobytu na „podnikání“**. V řadě případů se však jedná o účelový krok a **cizinci žádnou vlastní podnikatelskou činnost nevyvíjejí, nýbrž** pod rouškou obchodních vztahů **vykonávají závislou práci**. Postupují tak v rozporu se zákoníkem práce a neplní ani účel pobytu.

Při kontrolách je nutno posuzovat, jakou činnost cizinci ve skutečnosti vykonávají. Kontroly cizinců, kterým bylo v ČR vydáno živnostenské oprávnění, náleží živnostenským úřadům. Živnostenské úřady jsou schopny kontrolovat, zda cizinci živnost provozují, a v tomto smyslu se tak podílejí i na boji proti nelegálnímu zaměstnávání cizinců. Kontroly, zda cizinci nevykonávají závislou práci v „zastřeném“ pracovněprávním vztahu, náležejí oblastním inspektorátům práce.

V roce 2009 provedly živnostenské úřady ČR **kontrolu 4 515 zahraničních fyzických osob** a dále provedly **kontrolu 1 365 právnických osob s účastí cizince ve statutárním orgánu, resp. zahraničních právnických osob**. Celkem provedly živnostenské úřady v roce 2009 **kontrolu 5 880 těchto subjektů**.

Pokud jde o **kontrolu 4 515 zahraničních fyzických osob**, při kontrolách bylo zjištěno **3 185 porušení živnostenského zákona a zákonů souvisejících**

s podnikáním, za což byly uloženy pokuty v celkové výši 2 897 200,- Kč a dále bylo ve 331 případech sankčně zrušeno živnostenské oprávnění nebo pozastaveno provozování živnosti.

Pokud jde o kontrolu **1 365 právnických osob s účastí cizince ve statutárním orgánu, resp. zahraničních právnických osob** za rok 2009, při těchto kontrolách bylo zjištěno **884 porušení živnostenského zákona**, za což byly uloženy **pokuty v celkové výši 1 377 100,- Kč** a dále bylo **ve 115 případech sankčně zrušeno živnostenské oprávnění nebo pozastaveno provozování živnosti.**

Kontroly zahraničních osob, jakož i dalších podnikatelských subjektů a případné jejich sankcionování za porušení právních předpisů má své opodstatnění a vede k postupnému zlepšení povědomí o povinnostech v rámci podnikání, tj. o povinnostech vyplývajících ze živnostenského zákona a z předpisů souvisejících s podnikáním, a tím i k dodržování právních předpisů ze strany těchto podnikatelů.

Dnem 1. ledna 2009 nabyla účinnosti **novela zákona o zaměstnanosti**, jejíž součástí je legislativní úprava **zelených karet. Institut zelených karet představuje užitečný nástroj pro zaměstnávání cizinců ze třetích zemí v ČR.** Usnadnění legislativních forem zaměstnávání zahraničních pracovníků by mělo mít také **preventivní účinek.**

Úloha MPO ve vztahu k systému zelených karet spočívá v posuzování žádostí o označení volného pracovního místa jako místa vhodného pro klíčový personál, pro něž je určena zelená karta typu A.

V roce 2009 bylo podáno celkem **23 žádostí** o označení volného pracovního místa jako místa vhodného pro klíčový personál (19 žádostí v kategorii „pracovníků s vysokou odbornou kvalifikací pro určité práce, úkoly a pracovníků disponujících znalostmi nezbytnými pro chod podniku“ a 4 žádosti v kategorii „profesí, jejichž nedostatečná přítomnost ohrožuje chod podniku nebo může způsobit ekonomické ztráty“).

Resortem MPO bylo **posouzeno** v roce 2009 celkem **22 žádostí** o označení volného pracovního místa jako místa vhodného pro klíčový personál (1 žádost byla ke konci roku 2009 stále ve stavu rozpracování). **Všem 22 žádostem** o označení volného pracovního místa jako místa vhodného pro klíčový personál **bylo vyhověno.**

Ve sledovaném období bylo **vydáno 11 zelených karet typu A pro klíčový personál** pro profese stavební inženýr dopravních komunikací, systémů, sítí; lektor

zájmových kroužků dětí a mládeže; programátor informačních systémů; programátor specialista v oboru výpočetní techniky; odborný ekonom marketingu, obchodu; učitelé odborných předmětů.

5) BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA

Bezpečnostní informační služba (dále jen „BIS“) se zabývá problematikou cizinců, a to prioritně nelegální migrací, v rámci své působnosti dané § 5 odst. 1) písm. e) zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky. V důsledku postupných proměn využívaných *modů operandi* nelegální migrace, ke kterým došlo po vstupu ČR do Schengenu (na konci roku 2007), se pozornost BIS soustřeďuje také na projevy migrace legální.

V zájmu BIS jsou takové projevy nelegální nebo legální migrace, které by mohly představovat potenciální hrozbu pro vnitřní bezpečnost státu, demokratické uspořádání, popřípadě ekonomickou stabilitu. Nelegální zaměstnávání cizinců podle názoru BIS takové hrozby nepředstavuje. Vzhledem k tomu se BIS problematikou nelegálního zaměstnávání cizinců zabývala v roce 2009 především **na analytické a metodologické úrovni.**

Závěry mezirezortní spolupráce nicméně dokládají, že **nelegální zaměstnávání cizinců je dlouhodobou vysoce organizovanou činností.**